

Kuka hyötyy ohjauksesta

- miten tukea ja ohjata
ihmisiä elämän eri
tilanteissa?

Elina Palola

Mitä on OHJAUS ja mitä sillä tavoitellaan?

- ”Ohjaus on ... sivu, joka **ohjaa toiselle** sivulle....Ohjaussivulla ei ole ohjauksen lisäksi muuta sisältöä....” (wikipedia)
- ”Ohjata=saattaa jk kulkemaan haluttuun suuntaan, pitää oikeassa suunnassa, säädellä jnk kulkua” (Kielitoimiston sanakirja).
- Platonin Valtion ohjausnäkemys: ”oikea mies oikealle paikalle”.
- Tavoitteet voivat olla moninaisia (osaaminen, työllisyys, syrjäytymisen torjunta), mutta viime kädessä päämääränä on auttaa ihmistä elämään tasapainoisesti ympäristönsä kanssa ja hyödyntämään omia mahdollisuuksiaan tavoitteellisesti.
- Ohjaus on ”tieteiden tiedettä ja taiteiden taidetta”.

Yhteiskunnan muutos tarkoittaa **toimivien ohjauksen tapojen, toimijoiden ja paikkojen jatkuvaa etsintää** - ilmenee myös ammattilaisten vaikeutena käsitteellistää ja kuvata ohjausta ja siinä tapahtuvaa vuorovaikutusta.

Kehittämisen haasteita/painopisteitä (pohjapaperi s.2):

- muuttuva toimintaympäristö
- linkitys eri politiikkatoimiin ja yhteistyö yli sektorien
- valtakunnallinen monihallinnollinen koordinaatio
- saatavuus ja laatu....

Saatavuus – laatu – vaikuttavuus?

- Kun kukaan viranomainen ei ole tavannut 25-vuotiasta työtöntä nuorta seitsemään vuoteen – missä ja mitä on ohjaus?
- Asiakas ei kuulu minnekään ja pyörii eri palveluissa eestaas
 - > ohjauksen eettisyys/yhdenvertaisuus, missä päättyy poisohjaus ja kuka ottaa vastuun?
 - > tavoitteellisuuden ja jatkopolun tärkeys
- Haastavat asiakkaat haastavat myös ohjaustyön osaamisen (esim. osatyökykyiset, vaikeassa elämäntilanteessa olevat)
- ...vai onko edes haastavia asiakkaita, vai palveluiden, monialaisuuden, osaamisen kuiluja?

Lähtökohtia

- ei ole rakenteista, ajasta ja paikasta vapaata ohjausta
- maailma on täynnä eriarvoistavia mekanismeja... elämä ei ole reilua!
- yksilön ja yhteiskunnan kohtauspisteissä syntyy työn tehtävä ja vaikuttavuus (osaaminen/seuranta?)
- ”ilkeät ongelmat” vaativat uudenlaisia ratkaisuja (totuuden jälkeinen välinpitämättömyys” & populismin tragedia)
- jatkuva tarve neuvotella ”our purpose in practice”
- miten tuemme ihmisten omia tavoitteita – mutta samalla ylitämme yksilötyön näkökulman (jotta voidaan toimia ”rakenteellisesti” ja haastaa totutut, mutta ehkä tässä hetkessä jo huonosti toimivat käytännöt).

...muutos ja siihen vaikuttaminen

- tieto on valtaa ja edellytys vaikuttaville valinnoille
- ihmisten sosiaaliset tilanteet monimutkaistuvat
- koko ihmisen elämäntilanne keskiöön ("että muu maailma on kunnossa")
- palvelu syntyy kohtaamisissa, ei säännöissä tai ohjeissa – sisäinen motivaatio, toivon vaaliminen
- perinteinen yksilöauttaminen ei riitä - ja toisaalta: emme pysty riittävän yksilölliseen työskentelyyn
- suoritekeskeisyydestä vaikutuskeskeisyyteen
- olennaista on se, mitä ihmisten elämässä tapahtuu.

- Ohjauksen iso haaste on *perspektiiviharha* - asioiden kehystäminen tietystä perspektiivistä muita näkemättä/ymmärtämättä.
- On tultava ulos omalta tontiltaan (sillä ihmiset rajaavat itselleen mukavuusalueen, ”jossa he kuulevat vain oman äänensä kaiun ja näkevät oman peilikuvansa”). (Sosiologi Zygmunt Bauman)
- ”Erityistä huomiota tulisi kiinnittää sellaisiin arkirutiineihin, joita on vain siksi että niin on aina ollut. Kaikilla organisaatioilla on tällainen vaara.” (Psykologi Liisa Keltinkangas-Järvinen)
- ”*Missä pumpulissa tämä yhteiskunta elää?*” (Ministeri Krista Kiuru 4.9.2020)

Tarvitaan monipuolisia, -kanavaisia ja –toimijaisia ohjausmalleja erilaisiin tarpeisiin

- Kehitettävä erilaisia tapoja (walk in, digi, puhelin, intensiivisempää lähiohjausta sitä tarvitseville....)
- Erityistä tukea tarvitsevien asiakkaiden löytäminen & vaikuttava ohjaaminen?
- Arjen tuki ja rinnalla kulkeminen ensi askeleena?
- Kohtaamisen tärkeys, motivaation rakentaminen
- Asiakasosallisuus suunnittelussa & kehittämisessä!
- Ilmiöt ja alueelliset erot huomioon
- Työntekijöiden työhyvinvointi & jatkuva osaamisen kehittäminen– miten saadaan pätevät ja osaavat työntekijät pysymään?

Löytyykö vastauksia ilkeisiin ongelmiin?

- miten kohentaa sen 20 prosentin asemaa, joka on syrjäytynyt yleisestä hyvinvoinnin tasosta ja elämänlaadusta?
- sosioekonomiset erot ovat suuret ja sitkeät > eriarvo on todellinen haaste yhteiskunnalle
- työttömillä, työkyvyttömyyseläkeläisillä ja toimeentulotuen asiakkailla on heikoin elämänlaatu (ml. yksinäisyys)
- työttömyys lisää kuolleisuutta (senkin jälkeen, kun työttömyyttä edeltävän terveydentilan, tupakan ja alkoholin vaikutukset on vakioitu)
- työelämän ulkopuolisten vakava psyykkinen kuormittuneisuus on jopa kolme kertaa yleisempää kuin koko väestössä (10,1 /34,5 %)
- riskiryhmiä on kaikenikäisissä
- joka 10. kotitalous raportoi toimeentulo-ongelmista

- *"Kun kaikki tututkin ovat samassa tilanteessa, ajatellaan, että tällaista se elämä on. On normaalia olla köyhä, työtön ja kouluttamaton".*
- *"Syrjäytyminen on kuin ilmastonmuutos. Siitä puhutaan paljon, ja päättäjätkin ajattelevat, että sille on jo tehty jotain, vaikka eihän sille ole mitään tehty".*

Helsingin Sanomien yksinäisyysviikon jutussa 29.11. tarinansa kertonut 25-vuotias Milko Aikio.

Edellytyksenä ”kansanvallan peruskorjaus” (SITRA)?

- Siiloutunut hallinto ei saa otetta ihmisten arjen ongelmista (menneen maailman rakenteet ja ilmiöiden luokittelut).
- Keskinäisriippuvaisessa yhteiskunnassa *erilaisuuksien yhdistely osaksi kokonaisuutta* on taito, jota tarvitsemme entistä enemmän.
- Tapa katsoa asioita **kokonaisvaltaisesti, monesta näkökulmasta, systemisesti ja hallinnonalarajat ylittäen**.
- Mahdollistaa yhteisten, hallinnonalarajat ylittävien tavoitteiden ja missioiden asettamisen.

Ohjauksella resurssit paremmin käyttöön?!

- kyse on ”kestävästä kombosta”
- ... ja kaikkien resurssien saamisesta käyttöön!
- resursseista on huolehdittava (varsinkin, kun niitä on niukalti)
- julkiset politiikat muokkaavat ihmisten sosiaalisia suhteita, toimintaa, valintoja, käyttäytymistä
- voimavarojen, tarpeiden ja virhetulkintojen tunnistaminen
- ”maailman ja ihmisen välille tarvitaan jotakin pehmeää”.